

<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10/Norway/show>.

15. Criminal Procedure Code of the Swiss Confederation (2007, amended 2020). URL:

<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/48/Sweden/show>.

16. Federal Rules of Criminal Procedure (as of 2020) USA. URL: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/54/Ukraine/show>.

17. Law on amendments to the Criminal Procedure Code of the Republic of Serbia (2013). URL: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/5/Russian%20Federation/show>.

18. Penal Code of Turkey (2004, amended 2016). URL: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/50/Tajikistan/show>.

Савицький Олег Антонович,
здобувач наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

Серед ключових гарантій здійснення правосуддя у кримінальному провадженні відповідно до конвенційних стандартів є ефективний механізм притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності за порушення ними меж здійснення судової влади. Притягнення представників Феміди до дисциплінарної відповідальності виступає гарантією дотримання прав учасників кримінального провадження на професійний і справедливий судовий розгляд, а його особлива процедура спрямована на забезпечення процесуальної незалежності, що передбачає неупередженість, безсторонність судді під час здійснення правосуддя відповідно до принципу верховенства права.

В умовах сьогодення, необхідно констатувати, що кількість скарг до Вищої ради правосуддя на дії суддів із вимогою притягнення останніх до дисциплінарної відповідальності невинно зростає. Не оминають вони і суддів нещодавно створеного Вищого антикорупційного суду (далі – ВАС). В цьому контексті, необхідно

зазначити, що порядок притягнення суддів ВАС до дисциплінарної відповідальності є аналогічним процедурі притягнення всіх інших суддів.

Можливість притягнення судді, в тому числі судді ВАС, до дисциплінарної відповідальності не повинна бути використана для здійснення тиску на суддю з метою спонукати його до прийняття «потрібного» судового рішення у кримінальному провадженні. Адже, як свідчить практика, на сьогодні непоодинокими є випадки щодо зловживання особами правом на звернення до Вищої ради правосуддя зі скаргою щодо дисциплінарного проступку судді з метою тиску на суддю, зокрема, перешкодити виконанню суддями професійних обов'язків або схилити їх до винесення неправосудного рішення під час судового розгляду. При цьому, важливо відмітити, що дисциплінарні палати Вищої ради правосуддя досить часто відмовляють у відкритті провадження, враховуючи те, що аргументи скажника зводяться до незгоди із судовим рішенням або метою подання скарги є тиск на суддю.

Наведене зумовлює звернути увагу на деякі законодавчі положення щодо механізму притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, що потребують деяких уточнень.

Фактичною підставою для дисциплінарної відповідальності судді є вчинення ним дисциплінарного проступку, визначення та склад якого не закріплені на законодавчому рівні. Наведене викликає чималу дискусію серед науковців, суддів, адвокатів та інших представників юридичного середовища, адже це є суттєвим недоліком (прогалиною), який призводить до неефективності й певної невизначеності у застосуванні дисциплінарної відповідальності до суддів. Відсутність належної юридичної визначеності щодо складу дисциплінарного проступку суддів призводить до того, що це питання стає предметом надто широкого тлумачення нормативної та ненормативної поведінки суддів, що може вплинути на незалежність судді під час відправлення правосуддя.

У наукових джерелах підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності класифікують у такий спосіб: 1) ординарні дисциплінарні проступки, зміст яких становлять порушення суддею: норм процесуального права та своїх посадових обов'язків при відправленні правосуддя; правил суддівської етики; правил внутрішнього трудового розпорядку суду; невиконання суддею, який обіймає адміністративну посаду в суді, посадових обов'язків, установлених для відповідної адміністративної посади; невиконання вимог органів суддівського співтовариства; 2) учинення суддею діяння, несумісного з високим званням судді; 3) недотримання суддею вимог

несумісності, істотне порушення приписів суддівської етики або антикорупційного законодавства [1, с. 16].

Разом з тим, підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження визначені у ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», які в свою чергу кореспондуються з обов'язками судді, визначеними у ст. 56 вказаного Закону. Практика притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності свідчить, що найбільш поширеними є такі підстави притягнення суддів до відповідальності, як істотне порушення норм процесуального права, що мало наслідком неможливість реалізації своїх прав учасниками процесу, а також незазначення мотивів прийняття судового рішення. Заявники часто скаржаться на безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо своєчасного розгляду справи, на зволікання з виготовленням судового рішення та внесенням його до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Отже, однією з підстав дисциплінарної відповідальності суддів є незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору. На, нашу думку, має місце недостатня конкретність формулювання даної підстави, адже фактично створює умови для ситуативної і вибіркової кваліфікації діянь суддів. Разом з тим, перегляд судових рішень в рамках дисциплінарного провадження поза межами процесуальної процедури перегляду судових рішень (апеляційне, касаційне оскарження), знецінює встановлений законом процесуальний контроль.

Схожа за змістом позиція викладена у висновках і Венеційською комісією, яка полягає у тому що будь-який «зовнішній» дисциплінарний перегляд змісту судового рішення, здійснюваний за межами звичайної процедури оскарження, загрожує незалежному прийняттю рішень. Так, в одному із висновків Венеціанська комісія зазначила, що контроль за дисциплінарними питаннями, що вимагають дотримання особистих та професійних обов'язків суддів, не охоплює можливості перегляду змісту судових рішень, а також оцінку того, як судді застосовують закон. виправлення помилок щодо застосування закону при прийнятті рішення має відбуватися шляхом оскарження судового рішення, але не через дисциплінарне провадження щодо судді, який це рішення ухвалив [2].

Також, в цьому контексті, варто звернути увагу на те, що у багатьох демократичних країнах, де судова гілка влади має свої давні традиції, панує загальне розуміння того, що тлумачення та застосування закону суддею не підлягає дисциплінарній перевірці, оскільки це прерогатива процесуального контролю, здійснюваного в межах апеляційного, касаційного чи іншого процесуального перегляду судового рішення [3, с. 64]. Дисциплінарна відповідальність не повинна

поширюватися на зміст рішень або вироків, в тому числі у випадках розбіжності юридичних тлумачень між судами, а також на випадки судових помилок або критики судової системи [4].

З огляду на специфічну підсудність судді Вищого антикорупційного суду мають бути повністю незалежними та дійсно ухвалювати рішення винятково за своїм внутрішнім переконанням, суворо дотримуючись норм матеріального та процесуального права. Саме тому притягнення судді до будь-якого виду юридичної відповідальності має здійснюватися тільки із чітким дотриманням принципу незалежності судової влади. Тому застосування дисциплінарних стягнень у жодному випадку не може бути способом покарання судді або втручання в суддівську незалежність.

Список використаних джерел

1. Овчаренко О. В. Юридична відповідальність суддів: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2018. 45 с.

2. Venice Commission & the CoE Directorate General of Human Rights and Legal Affairs. Joint Opinion on the law amending certain legislative acts of Ukraine in relation to the prevention of abuse of the right to appeal... § 39.

3. Незалежність і дисциплінарна відповідальність суддів: міжнародні стандарти й національна практика: монографія. *Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України* / Редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Львів : Видавництво БФ «Медицина і право», 2020. 249 с.

4. Рекомендации Киевской конференции по вопросам независимости судебной власти в странах Восточной Европы, Южного Кавказа и Центральной Азии. Судебное управление, отбор и подотчетность судей, 23–25 июня 2010 года URL: <http://www.osce.org/ru/odihr/73488?download=true>